

Мужайло І.С.
вчитель ВЗСІІ № 27 м. Києва

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ДЛЯ ГЛУХИХ НА ПОЛТАВЩИНІ

Існування та діяльність освітянських закладів для глухих в перші десятиріччя ХХ століття на території нинішньої України було типовим явищем. Зокрема, одна з перших шкіл для глухонімих дітей в Полтавській губернії почала працювати з листопада 1901 р. в м. Лохвиця. Засновники - глухі брати, купці другої гільдії Михайло і Микола Варди, які свого часу закінчили Санкт-Петербурзьке імператорське училище глухонімих [8,10].

У закладі надавалася лише початкова освіта з предметів: читання, письмо, арифметика, історичні відомості, географія, природознавство, Закон Божий. При цьому використовувався мімічний метод (використання жестової мови і дактилології) [1,5-8]. Здібні учні мали змогу опановувати і усне мовлення, хоча перевага надавалася більшою мірою дактильному мовленню [1,10]. Важлива увага приділялась роботі учнів в майстернях, які давали школі невеликий прибуток. Завдяки приватній благодійності братів школа проіснувала 16 р. і була єдиним закладом такого типу в Полтавській губернії.

Варто звернути увагу на розвиток загальноосвітнього навчання чуючих в цей період, а також певна стабілізація військово-політичної обстановки на Полтавщині, як і в Україні, сприяла національно-культурному відродженню. Адже розпочався швидкий процес українізації освіти, насамперед початкової, який був дещо стриманим, оскільки не вистачало україномовних педагогів. Перед початком 1918-1919 навч. року батьки звертали увагу на мову навчання своїх дітей і записували для навчання українською мовою. Тому шкільна комісія міської управи перевела 15 початкових шкіл на українську мову навчання, а 11 залишилося на російській. Вже з літа 1918 р. були засновані: перша в Полтаві жіноча українська гімназія та єврейська гімназія Гуревича, відкривалися одномісячні курси з українознавства, на яких навчалися 372 слухачі. Курс історії української літератури на них вів В. Щепотьев, української мови — З. Курдиновський, педагогічної психології — Г. Ващенко. При Полтавському краєзнавчому музеї створено "Історичний архів Полтавщини", котрий очолив К. Ляхович, співробітники якого розгорнули плідну роботу по збиранню і вивченню історичних джерел. 3 грудня 1918 р. за ініціативи повітових "Просвіт" відділ позашкільної освіти Полтавського земства створив пересувний університет для поширення знань серед народу. Зазначимо, як позитив, що все діловодство в державних установах переходило на українську мову.

Додамо, що видавництво Полтавської спілки споживчих товариств спільно з педагогічним бюро Полтавського губерньського земства протягом 1918 — 1920 рр. видавало твори українських письменників, підручники, хрестоматії, букварі, читанки, а також художні твори для дітей різного віку, тираж яких сягав 100 тис. примірників. Тисячі видрукованих у Полтаві портретів Т. Шевченка, Лесі Українки, Панаса Мирного, М. Драгоманова, І. Котляревського та інших діячів

національного відродження прикрашали селянські хати, школи і приміщення товариств "Просвіта" по всій Україні. Особливе значення мала діяльність, заснованої в кінці 1918 р. з ініціативи В. Короленка громадської філантропічної організації "Ліга порятунку дітей", метою якої стала турбота про дітей-сиріт, їх правове і соціальне становище. У 1919 р. "Ліга" взяла під свою опіку близько 7 тис. дітей. За пропозицією В. Короленка в с. Триби під Полтавою було засновано сільськогосподарську колонію для безпритульних дітей. У 1921 р. було відкрито Полтавський дитячий будинок глухонімих, від якого бере свій початок становлення Полтавської спеціальної школи-інтернату для глухих дітей (працює і зараз). Заклад фінансувався місцевим бюджетом. Навчальні програми розроблялися місцевими педагогічними колективами на основі власного досвіду. Єдиних навчальних планів, програм та підручників заклад не мав. Навчання глухих формувалося під безпосереднім впливом досвіду надання початкової освіти з використанням мімічного методу, який допомагав їм спілкуватися вільно і невимушено [4]. Багато уваги приділялося писемному мовленню, яке вивчали за допомогою дактилології [2,8], завдяки чому вчилися відповідати письмово, "писали правильним і красивим почерком. Граматичні помилки у відповідях, при одній лише вказівці, виправлялися глухими вихованцями з дивною зрозумілістю" [12,13].

Список використаних джерел:

1. Засенко В.В., Кульбіда С.В. Дактилологія. Вячеслав Засенко, Світлана Кульбіда.- Енциклопедія сучасної України. - Т. 7.- Київ: Інститут енциклопедичних досліджень, 2008.- С.496.
2. Зборовська Н., Кульбіда С. Особливості лінгвістичного дослідження укр. жест. мови у доробку Р.Г.Краєвського.- Н.Зборовська та ін.- Жестова мова й сучасність: Зб. наук. пр. – Вип. 2.- К., 2007.- С.197 – 210.
3. Кульбіда С.В. Використання жестової мови в системі «тотальної комунікації», білінгвального навчання.- Світлана Кульбіда.- Жестова мова й сучасність: Збірник наукових праць – Вип. № 2.- Київ, 2007.- С.49 – 69.
4. Кульбіда С.В. Джерельна база формування терміну **жестова мова** Наук. часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 19. Кор. педагогіка та психологія: зб. наукових праць. - К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2008.- №9.- С.58 – 61.
5. Кульбіда С.В. До питання про стан використання і вивчення жестової мови в Україні (іст. Аспект). С.Кульбіда. Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та психологія: Збірник наукових праць. - К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2007.- № 8.- С.14 – 18.
6. Кульбіда С.В. Жестова мова у навчально-виховному процесі осіб з порушеннями слуху. Акт. проблеми навчання та вих.-я людей з особл. потребами: Зб. наук. праць № 2(4).- Київ: Пед. думка, 2007. - С.108 – 113.
7. Кульбіда С. В. Жестова мова як знакова система / С. В. Кульбіда / Дидактичні та соц.-психологічні аспекти корекційної роботи у спец. школі : наук.-метод. зб. – Вип. 10. - Київ: Науковий світ, 2009. - С.109 – 113.
8. Кульбіда С.В. Зародження жестової мови в освітніх осередках для глухих (поч. XIX ст. - поч. XX ст.) Світлана Кульбіда.- Зб. центру наукових публікацій "Велес" за мат. Науково-практ. конференції 2 част. : "Актуальні проблеми розвитку світової науки", м. Київ : збірник статей (рівень стандарту, академічний рівень). - К.: Центр наукових публікацій, 2017. - С. 56 — 62. <https://mail.google.com/mail/ca>
9. Кульбіда С.В. Сучасні системи навчання нечуючих дітей і використання жестової мови (на матеріалі зар. теорії та практики) Сучасні тенденції реалізації змісту освіти з порушеннями слуху. - Київ, 2008. - С.101 – 120.
10. Кульбіда С. В. Теоретико-методичні засади використання жестової мови у навчанні нечуючих : монографія / С. В. Кульбіда. - К. : Поліпром, 2010. - 503 с. - укр.
11. Кульбіда С.В. Українська жестова мова. С. Кульбіда. Енциклопедія освіти / АПН У; гол. ред. В.Г.Кремень.- К.: Юрінком інтер, 2008. – С.928 – 929.
12. Kulbida, S. (2007). Mistse Zhestovoyi Movy u Shkoli dlia Osib iz Porushenniamy Slukhu [Role of signed language in the School for Individuals with Impaired hearing].In V. I. Bondar and V. V. Zasenka (Eds.), Dydaktychni and socialno-psykholohichni aspekty korektsijnoi roboty u spetsialnij shkoli [Psychological issues of correctional work in a special school] (pp.82-84). Kyiv: Aktualna Osvita.
13. Polipshennia yakosti navchannia hlukhykh ditei shliakhom vykorystannia zhestovoi movy :Dydaktychni ta sotsialno-psykholohichni aspekty korektsiinoi roboty u spetsialnii shkoli. – Naukovo-metodychnyi zbirnyk. – Kyiv, 2005. – S.333 – 337.